

KẾT CẤU TIỂU THUYẾT ĐIỀU KỲ DIỆU CỦA TIỆM TẠP HÓA NAMIIYA CỦA HIGASHINO KEIGO

Nguyễn Vũ Thảo Linh

Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế

Email: linhnguyenvu0204@gmail.com

Ngày nhận bài: 6/7/2018; ngày hoàn thành phản biện: 10/8/2018; ngày duyệt đăng: 8/12/2018

TÓM TẮT

Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya là cuốn tiểu thuyết có kết cấu độc đáo của nhà văn Nhật Bản Higashino Keigo. Nhiệm vụ của bài viết này là giải mã nghệ thuật kết cấu của tác phẩm, đặt trong mối liên hệ với nội dung tư tưởng và giá trị thẩm mỹ. Để thực hiện mục tiêu đó, chúng tôi hướng đến ba vấn đề sau: cách thức tổ chức cốt truyện, cách thức tổ chức không gian – thời gian và cách thức tổ chức hệ thống hình tượng nhân vật.

Từ khóa: *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*, Higashino Keigo, kết cấu.

1. MỞ ĐẦU

Higashino Keigo thường được biết đến trước hết với tư cách là tiểu thuyết gia trinh thám hàng đầu Nhật Bản hiện nay, nhưng thực ra, ông sáng tạo trong một khu vực khá rộng, không chỉ bó hẹp ở thể loại trinh thám. Các tác phẩm của ông không chỉ mang đến hiệu ứng bất ngờ qua những thủ đoạn gây án tinh vi, những suy luận sắc bén cùng các chi tiết khoa học được đan cài khéo léo, mà còn ám ảnh người đọc bởi những góc khuất trong xã hội và trong chính tâm lý con người. Với một trong những cuốn tiểu thuyết mới nhất, *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* (2016) của Keigo đã tái hiện các mảng màu tâm lý xã hội thông qua việc khéo léo chắp nối những câu chuyện, những không – thời gian, những hệ thống nhân vật,... tưởng chừng không liên quan đến nhau, tạo thành một chỉnh thể chặt chẽ, thống nhất và gây hứng thú cho độc giả. Nhiệm vụ của bài viết này là khám phá những giá trị đặc sắc trong nghệ thuật kết cấu của Higashino Keigo qua tiểu thuyết *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*.

2. NỘI DUNG

Theo *Từ điển thuật ngữ văn học* (2002) do Lê Bá Hán chủ biên, kết cấu tác phẩm là: “Toàn bộ tổ chức phức tạp và sinh động của tác phẩm” [2, tr.131], do đó kết cấu là

phương tiện cơ bản và tất yếu của khái quát nghệ thuật, thể hiện những chức năng rất đa dạng như bộc lộ chủ đề và tư tưởng của tác phẩm; triển khai, trình bày hấp dẫn cốt truyện; cấu trúc hợp lý hệ thống tính cách; tổ chức điểm nhìn trần thuật của tác giả;... nhằm tạo ra tính toàn vẹn của tác phẩm như một chỉnh thể nghệ thuật. Kết cấu tiểu thuyết *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* được chúng tôi tiếp cận từ các vấn đề sau:

2.1. Vấn đề tổ chức hệ thống cốt truyện

Nhà nghiên cứu Iu.M. Lotman, trong công trình *Cấu trúc văn bản nghệ thuật*, đã khẳng định: “Cơ sở của khái niệm cốt truyện là quan niệm về *biến cố*. Biến cố được coi là đơn vị cực tiểu và bền vững của cấu trúc cốt truyện” [4, tr.396]. Trả lời câu hỏi biến cố là gì, ông nói: “Trong văn bản, biến cố là sự di chuyển của nhân vật qua ranh giới của trường ngữ nghĩa. (...). Với ý nghĩa này thì cái mà trên cấp độ văn bản văn hóa là một biến cố thì có thể được khai thác thành cốt truyện trong một văn bản hiện thực này hay khác. Thêm nữa, cùng một cấu tạo biến cố có thể khai triển thành một loạt cốt truyện trên những cấp độ khác nhau. Khi đưa ra một mắt xích cốt truyện ở trên bình diện cao nhất, nó có thể làm biến đổi số lượng mắt xích tùy thuộc vào cấp độ của sự khai triển. Cốt truyện quan hệ hữu cơ với bức tranh thế giới – bức tranh cho thấy quy mô của cái gọi là biến cố, cả biến thể của nó” [4, tr.397]. Không thể có sự tổ hợp nhân vật nếu như không có một hệ thống biến cố tương ứng, các nhân vật không thể có được các quan hệ nói trên nếu như chúng không có dịp gặp gỡ, va chạm, đấu tranh hay phản đối, hãm hại nhau ở chỗ này hay chỗ khác. Chính vì thế, việc gặp ở đâu, gặp như thế nào, trong tình huống ra sao là cả một sự sáng tạo độc đáo mà ở mỗi tác phẩm, mỗi nhân vật lại diễn ra khác nhau. Có thể thấy, việc tổ chức hệ thống sự kiện là vô cùng quan trọng. *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* bao gồm năm chương, mỗi chương là sự xuất hiện của một hệ thống sự kiện dẫn dắt người đọc đến với những nhân vật và tình huống truyện. Các hệ thống sự kiện đó được liên kết, tổ chức dựa trên ba dạng thức kết cấu cơ bản:

- Kết cấu vòng tròn

Đây là kiểu cốt truyện được mở đầu bằng một tình tiết hay sự kiện tưởng như ngẫu nhiên, nhưng đến cuối tác phẩm tình tiết hay sự kiện này được nhắc lại tạo thành một vòng tròn khép kín của tác phẩm. Mở đầu cuốn tiểu thuyết là sự kiện bộ ba Atsuya, Shota và Kouhei tình cờ trốn vào một căn nhà hoang sau khi thực hiện một vụ cướp vào ngày 19/3. Cả ba đã phát hiện ra sự bất thường khi liên tục có người gửi thư vào hộp đựng sữa nhờ tư vấn và bị cuốn vào câu chuyện cuộc đời của những con người đến từ quá khứ ấy. Đến cuối tác phẩm ba nhân vật này lại xuất hiện cùng với những tình tiết của vụ cướp. Họ bất ngờ nhận ra rằng người mà họ đã uy hiếp và cướp đoạt túi xách cùng chiếc xe lại chính là “Chó nhỏ lạc lối” – cô gái được họ tư vấn năm nào. Thêm vào đó, lá thư trống rỗng mà Atsuya thả vào hộp sữa ở chương một đã được hồi đáp bởi ông chủ tiệm. Tình tiết kết thúc lại đồng thời chính là sự lí giải những

nguyên nhân hình thành mở đầu, tạo nên một sự thống nhất logic thỏa mãn độc giả. Mở đầu và kết thúc tác phẩm này được quy định bởi duy nhất một sự kiện, chuỗi các sự kiện khác của tác phẩm được gói ghém và bao bọc bên trong vòng tròn mà cốt truyện tạo nên.

- *Kết cấu song hành*

Đây là kiểu tổ chức cốt truyện dựa vào sự tồn tại song hành giữa các tuyến truyện của các chiều kích thời gian được kết nối bởi tiệm tạp hóa Namiya và trại trẻ Marumitsu. Trong *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*, các nhân vật trong tác phẩm gắn bó với nhau bởi một mối liên kết vô hình tưởng như mờ nhạt, nhưng phải trải qua chuỗi các biến cố của nhân vật, sự tồn tại song hành của hai tuyến truyện ấy ngày càng được kết nối, minh định. Tất cả các nhân vật từ bộ ba Atsuya, Shota và Kouhei cho đến Kousuke, Harumi hay con gái của Midori đều từng có thời gian sống tại trại trẻ Marumitsu. Kể cả Katsuro – nhạc sĩ tiệm cá cũng đến đó để biểu diễn. Các nhân vật này lại có cùng điểm chung là đã từng gửi thư nhờ tư vấn hay hỏi âm lại cho tiệm tạp hóa Namiya. Ngay cả Yuji Namiya, nhân vật tưởng như không liên quan đến trại trẻ Marumitsu, cũng không nằm ngoài lối kết cấu song hành này. Chính người lập ra tiệm tạp hóa, thời thanh xuân, đã trải qua một mối tình sâu sắc nhưng dang dở với Akiko, người xây dựng nên trại trẻ Marumitsu. Đây là chi tiết mở nút được hé lộ ở chương năm – *Câu nguyện từ trên trời cao*. Cốt truyện song hành đã khắc họa rõ sự tồn tại song song giữa hai tuyến truyện thông qua chuỗi biến cố của các nhân vật trong tác phẩm. Mỗi nhân vật đều có cuộc đời riêng nhưng lại được kết nối với nhau bởi trại trẻ và tiệm tạp hóa. Chi tiết vụ hỏa hoạn xảy ra ở trại trẻ và cái chết của Katsuro đã được nhắc đến xuyên suốt qua năm chương, qua từng cuộc đời của mỗi nhân vật, khiến những biến cố của họ được kết nối, quy hợp và phản chiếu qua những câu chuyện của các nhân vật khác. Hai tuyến truyện phát triển song song nhưng không tách rời nhau, không ảnh hưởng đến phạm vi hoạt động của nhau, và luôn hỗ trợ nhau trong việc tái hiện các biến cố, dẫn dắt người đọc đi từ bất ngờ này đến bất ngờ khác. Và quan trọng hơn, kiểu kết cấu này có vai trò dự phần sâu sắc vào giá trị nhân văn của tác phẩm.

- *Kết cấu phân mảnh*

Kết cấu phân mảnh là kiểu cốt truyện được tập hợp bởi nhiều mảnh chuyện nhỏ thuộc về nhiều nhân vật khác nhau, ở những thời gian và địa điểm khác nhau và được kết nối với nhau ở một vài dữ kiện, chủ yếu dựa trên mối quan hệ cùng bọc lộ một ý nghĩa nhất định. Trong tác phẩm *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*, các nhân vật được tái hiện qua từng chương về cuộc đời họ, cũng có khi họ được khắc họa qua những mẩu chuyện nhỏ hiện hữu trong câu chuyện của người khác. Ngoài những nhân vật chính yếu có câu chuyện riêng của mình, tác giả còn xây dựng hệ thống nhân vật với kiểu kết cấu phân mảnh này, đó là Shizuko, Midori, con gái Midori và Seri. Câu chuyện của các nhân vật được tái hiện thông qua kết cấu phân mảnh đã mang đến cho

người đọc những trải nghiệm thú vị. Chúng ta sẽ bắt gặp từng con người, vốn quen thuộc ở các chương trước, bỗng xuất hiện ở các chương sau trong những tình huống bất ngờ. Ngoài tuyến nhân vật chính thì những nhân vật này cũng có điểm gắn kết bởi tiệm tạp hóa Namiya và trại trẻ Marumitsu. Cách sắp xếp sự kiện để các nhân vật này lộ diện cho thấy tài năng trong cách dẫn chuyện của Higashino Keigo, ông đã khái quát được cuộc đời của nhân vật này thông qua những sự kiện của nhân vật khác. Với những bức thư hồi âm của Shizuko hay Midori, chúng ta không thể nào xác định được nhân vật sẽ chọn hướng đi nào và kết cục ra sao. Chính Keigo đã giải đáp những thắc mắc đó qua các lần xuất hiện phân mảnh của nhân vật. Shizuko quyết định từ bỏ Thế vận hội qua lời kể của Harumi; và qua bức thư của người con gái, chúng ta đã hiểu được sự lựa chọn của Midori. Những mẫu chuyện nhỏ về cuộc đời các nhân vật được gắn kết với nhau chủ yếu bởi vì những thông điệp tốt đẹp mà tác giả muốn gửi đến cuộc sống.

2.2. Vấn đề tổ chức hệ thống không gian và thời gian nghệ thuật

Trong công trình *Cấu trúc văn bản nghệ thuật*, Lotman nhấn mạnh: “Khái niệm cốt truyện gắn bó chặt chẽ với khái niệm không gian nghệ thuật” [4, tr.396]. Với nhà nghiên cứu này, không gian nghệ thuật là một trong những phạm trù quan trọng nhằm xác lập và định hình tư tưởng của tác phẩm: “Việc chú ý đến vấn đề không gian nghệ thuật là hệ quả của những quan niệm coi tác phẩm như một không gian được khu biệt theo một cách nào đó, phản ánh trong cái hữu hạn của mình một đối tượng vô hạn là thế giới ngoài tác phẩm” [4, tr.376]. Đồng hành với khái niệm không gian trong việc tạo dựng cái khung của thế giới hiện thực là khái niệm thời gian. Trong *Dẫn luận Thi pháp học văn học*, Trần Đình Sử nhận thấy thời gian nghệ thuật vừa có “tính liên tục” lại vừa mang “tính gián đoạn”, “thời gian nghệ thuật do nghệ thuật sáng tạo ra nên mang tính chủ quan, tự do, ước lệ, nhanh chậm gắn liền với thời gian tâm lý” [7, tr.166], hay “thời gian nghệ thuật là một biểu tượng, một tượng trưng, thể hiện một quan niệm của nhà văn về cuộc đời và con người” [7, tr.167]. Đầu thế kỷ XX, nhà ngữ văn học lỗi lạc người Nga M.M. Bakhtin, trên một góc độ nhất định, đã hợp nhất hai khái niệm trên thông qua thuật ngữ “không – thời gian” (chronotope). Ông hiểu nó như một phạm trù vừa có tính hình thức vừa có ý nghĩa nội dung của văn học: “Thời gian ở đây thì được cô đặc, nén chặt lại và trở thành nghệ thuật thật sự. Còn không gian thì được mở rộng ra, quyện vào trong sự vận động của thời gian, của đề tài, của lịch sử. Những đặc điểm của thời gian được tỏa ra trong không gian, và không gian thì được soi sáng và được đo bằng thời gian” [1, tr.2-3]. Để làm rõ về cách tổ chức không gian và thời gian trong tác phẩm, ta sẽ lần lượt phân tích cả hai phương diện để thấy nét đặc sắc của kết cấu tác phẩm.

Tác phẩm *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* được xây dựng trên hai không gian chủ điểm là không gian tiệm tạp hóa và không gian trại trẻ Marumitsu. Đây là hai địa điểm xuất hiện xuyên suốt tiểu thuyết, hầu hết các nhân vật tuyến chính của tác

phẩm đều gắn với hai không gian này. Tiệm tạp hóa Namiya và trại trẻ Marumitsu là hai không gian chủ yếu gắn liền và hỗ trợ nhau trong việc thể hiện cốt truyện và khắc họa tính cách nhân vật. Nếu tiệm tạp hóa là nơi các nhân vật phát triển những mẫu chuyện của mình, thì trại trẻ có thể xem như là phương tiện để gắn kết các nhân vật lại với nhau. Nguồn gốc giữa hai không gian này cũng là một câu chuyện gắn giữa cuộc đời ông Yuji – người mở tiệm tạp hóa “gỡ rối tơ lòng” và bà Akiko – người xây dựng trại trẻ Marumitsu. Hai người vốn là người yêu và định cùng nhau bỏ trốn nhưng không thành, đành phải rời xa nhau bởi những định kiến của xã hội. Để rồi bà Akiko ở vậy xây nên trại trẻ – nơi trú ngụ cho những số phận trẻ thơ. Trong khi đó, tiệm tạp hóa với những bức thư giải đáp thắc mắc của ông Yuji lại như một phương tiện để con người ta giải bày những tâm sự, bộc lộ những góc khuất trong tâm hồn. Thông qua những bức thư, không gian nội cảm của các nhân vật được thể hiện rõ với những phân vân, những khao khát, những đam mê, những lo ngại rất đời bình thường mà chúng ta luôn gặp trong đời sống hằng ngày. Chính sự sắp xếp những *không gian tuyến – chuỗi*, không gian biến đổi nối tiếp nhau theo cuộc đời nhân vật theo hướng đan xen giữa nhân vật này với nhân vật kia, tạo cho độc giả khoái cảm thẩm mỹ khi tiếp nhận. Chúng ta hứng khởi chờ đợi sự xuất hiện của nhân vật này trong mối quan hệ với nhân vật khác. Những cung bậc cảm xúc, những suy tư hệ trọng của các nhân-vật-gửi-thư được tác giả đặt vào một mối quan hệ song song với những chuyển biến của nhân vật nắm vai trò giải đáp. Không gian tiệm tạp hóa Namiya đã trở thành biểu tượng tiêu biểu của tác phẩm, nó vừa mang tính chất của *không gian điểm*, vừa góp mặt trong *không gian tuyến* và hiện hữu trong không gian tâm thức của mỗi nhân vật. Đây chính là điểm nhấn mà tác giả xây dựng nhằm kết nối các nhân vật, sự kiện và cả độc giả tiếp nhận văn bản, từ đó mở ra nhiều không gian nhỏ liên quan đến cuộc đời các nhân vật.

Đầu tác phẩm, chúng ta gặp gỡ bộ ba Atsuya, Shota và Kouhei, họ vô tình lạc vào không gian của tiệm và tiếp nối sứ mạng của ông Yuji để rồi trải qua một quá trình nhận thức, suy ngẫm – vừa là chủ thể lại vừa là khách thể thẩm mỹ trong những lá thư hồi đáp, không gian của những bức thư đã thể hiện được những chuyển biến tâm lý của tất cả các nhân vật. Quá trình hồi đáp giữa các nhân vật không chỉ khắc họa nhân diện của chính họ, mà còn làm nổi bật tâm lý của đối phương. Katsuro – nhạc sĩ tiệm cá đã thể hiện tính cách của mình qua không gian cửa hàng cá gia truyền. Katsuro không nguôi những khắc khoải về việc lựa chọn giữa một bên là gia đình, một bên là ước mơ. Thêm vào đó, không gian của bản nhạc “Tái sinh” – một thứ không gian trừu tượng nhưng khắc họa rõ con người đam mê, con người quả cảm và đầy trách nhiệm ấy. Cũng như Katsuro, Kousuke ngoài việc được tái hiện trong không gian gia đình với những tấm tối và rạn vỡ, còn được miêu tả qua không gian của những bản nhạc, những thước phim về nhóm The Beatles – nơi thể hiện quan niệm và lý tưởng sống của nhân vật. Harumi được đặt trong mối quan hệ với những người đã nhận nuôi cô cùng không gian căn nhà cũ kiểu Nhật – nơi Harumi lớn lên với tâm niệm phải trả bằng

được những ân huệ cho người bà đã cứu mạng mình. *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* là trường hợp thể hiện rõ hình thức không gian tiêu biểu trong tiểu thuyết hiện đại. Tác phẩm đã mở ra nhiều không gian xuyên suốt giữa quá khứ và hiện tại, tạo nên chiều kích song hành của thời gian, để đào sâu vào tâm tư nhân vật, vào dòng ý thức, giảm bớt yếu tố kể mà gia tăng yếu tố tả để hình thức không gian xuất hiện. Không gian nghệ thuật trong tác phẩm không hẳn chỉ là không gian ở một tỉnh thành, một trại trẻ, một tiệm tạp hóa, hay giới hạn trong đất nước Nhật Bản, mà nó còn mang sắc thái của rất nhiều nơi khác, rất nhiều không gian khác.

Như đã nêu trên, không gian trong tác phẩm *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* đã được cấu tạo với nhiều không gian xuyên suốt giữa quá khứ và hiện tại. Việc vận dụng *cái ảo* trong nghệ thuật xây dựng không gian bên trong tiệm tạp hóa đã tạo ra sự phân giới giữa hai không gian bên trong và bên ngoài. Những bức thư được thả vào hộp nhận sữa là công cụ của yếu tố huyền ảo mà tác giả vận dụng nhằm tạo nên thứ không – thời gian ngưng đọng trong tác phẩm. Bản chất huyền ảo trong không gian của tiệm tạp hóa đã dẫn đến sự biến dạng của thời gian thực tại, tạo ra sự kết nối giữa các chiều kích thời gian (hiện tại, quá khứ và tương lai). Việc xây dựng không – thời gian ngưng đọng, phân định giữa bên trong và bên ngoài tiệm tạp hóa của tác phẩm đã thể hiện ý nghĩa huyền thoại của motif đứt gãy thời gian trong văn hóa dân gian qua truyện cổ Nhật Bản *Chàng Taro thăm thủy cung*. Motif huyền thoại về không – thời gian ấy một lần nữa xuất hiện trong tác phẩm của Higashino Keigo. Nếu nhà văn xây dựng thời gian nghệ thuật của tác phẩm theo đúng trục thời gian tự nhiên, thì việc khai thác cốt truyện và phản ánh nhân vật của tiểu thuyết không còn sự độc đáo và đặc sắc. Chính bởi hoạt động tổ chức thời gian nghệ thuật theo lối đa tuyến đã tạo sự bất ngờ cho độc giả qua mỗi chương. Cách tổ chức từng mốc thời gian khác lạ cho từng câu chuyện đã thúc đẩy sự tò mò và hứng thú cho người đọc. Khi sáng tạo ba chương đầu, nhà văn đã để cho câu chuyện diễn biến theo ba mốc thời gian tách bạch, rõ ràng theo trục thời gian vật lý, nếu có khác cũng chỉ ở những dòng hồi ức của nhân vật. Điều này đã đánh lạc hướng người đọc, khiến người đọc cảm tưởng đây là ba câu chuyện về ba nhân vật không liên quan đến nhau. Đến hai chương sau, tác giả đã tinh tế đặt nhân vật Kousukei ở chương bốn, hay bộ ba Atsuya, Shota, Kouhei và nhân vật Harumi ở chương năm xuất hiện trong những mốc thời gian quá khứ và hiện tại đan cài, lồng ghép. Chính cách tổ chức, sắp xếp và trình bày những mốc thời gian đồng hiện phù hợp với những sự kiện tương ứng nhằm lí giải cốt truyện đã tạo cho tác phẩm một hiệu ứng đặc biệt, khiến độc giả gấp trang sách lại nhưng vẫn tư duy về kết cấu lồng ghép tinh tế và khéo léo.

Iu.M. Lotman trong *Cấu trúc văn bản nghệ thuật* đã khẳng định rằng: “Tác phẩm nghệ thuật là mô hình hữu hạn của thế giới vô hạn. Và bởi vì tác phẩm nghệ thuật về nguyên tắc là sự phản ánh cái vô hạn trong cái hữu hạn, cái toàn thể trong một số trường hợp cụ thể, do đó nó không thể được tạo ra như một sự sao chép đối tượng

trong những hình thức vốn có của nó. Tác phẩm là sự hiện diện của một hiện thực này trong một hiện thực khác, tức là nó luôn luôn là bản dịch” [4, tr.364]. Cuốn tiểu thuyết của Keigo đã phản ánh sự vô hạn của cuộc sống qua cuộc đời các nhân vật trong vòm vện 358 trang, thể hiện những vấn đề, những tình huống mà đối với bất kể thời đại nào, quốc gia nào, dân tộc nào cũng đều có khả năng hiện hữu.

2.3. Vấn đề tổ chức hệ thống nhân vật

Nhân vật văn học là một hiện tượng nghệ thuật mang tính ước lệ. Nó không phải là sự sao chép tuyệt đối mọi chi tiết biểu hiện của con người mà chỉ là sự thể hiện con người thông qua những đặc điểm điển hình về tiểu sử, nghề nghiệp, tính cách,... Nó là sản phẩm được nhà văn nhận thức, tái tạo, thể hiện bằng các phương tiện riêng của nghệ thuật ngôn từ nhằm thể hiện hình tượng các cá thể con người trong tác phẩm văn học. Nhân vật được miêu tả thông qua chi tiết, đó là những biểu hiện mọi mặt của con người mà người ta có thể căn cứ để cảm biết về nó, từ chân dung, ngoại hình cho đến hành động, tâm trạng. Tổ chức hệ thống nhân vật cũng là một vấn đề thuộc về nghệ thuật kết cấu cần được xem xét. Đối với *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*, vấn đề này được chúng phân tích trên các mối quan hệ sau:

- Mối quan hệ giữa các nhân vật

Trong tác phẩm *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*, chúng tôi nhận thấy sự hiện diện của hai dạng thức nhân vật: *nhân vật thông thái* và *nhân vật lựa chọn*. Ngoài ra, còn dạng thức thứ ba, là kết quả dung hợp của hai dạng thức nói trên.

Yuji Namiya là nhân vật thông thái trung tâm của tác phẩm, luôn tồn tại trong mối quan hệ với Midori và Kousuke. Đối với Midori – cô gái trót mang thai với người đàn ông đã có gia đình, Yuji hiểu rõ rằng đặt trong trường hợp của một người phụ nữ khó có thể mang thai, thì một đứa con là món quà vô giá. Do đó, điều Yuji làm là tiếp thêm niềm tin, sự can đảm cho Midori, ông hiểu được rằng: “Đa số các trường hợp người nhò tư vấn đã có sẵn câu trả lời. Họ nhò tư vấn chẳng qua chỉ muốn xác nhận điều đó là đúng mà thôi” [3, tr.133]. Chính giọng điệu ân cần, trìu mến và thấu hiểu ấy đã tạo nên sự kết nối, tin tưởng giữa Yuji và những người cần tư vấn.

Katsuro, Kousuke, Harumi hay Shizuko và Midori đều thuộc dạng thức nhân vật lựa chọn. Họ là đại diện lớp người trẻ của xã hội Nhật Bản. Mỗi người đều mang trong mình những băn khoăn, khắc khoải về cuộc sống. Katsuro, Kousuke và Harumi đều canh cánh trong lòng bởi cuộc sống đặt họ vào tình thế lựa chọn giữa tình cảm và lý trí. Nếu Katsuro là giữa việc sống theo ý mình hay làm tròn nhiệm vụ của một người con, thì Kousuke sống trong những rạn vỡ về mặt tinh thần khi đối diện với việc làm sai trái của cha mẹ. Harumi lại muốn kiếm tiền từ công việc nhạy cảm để đền ơn những người đã cứu mang mình. Shizuko hay Midori chênh vênh giữa khát khao hạnh phúc giản đơn và những trách nhiệm xã hội đè nặng lên đôi vai. Thật ra, khi viết thư

để xin lời tư vấn từ tiệm tạp hóa, mỗi nhân vật đã có lựa chọn cho riêng mình. Họ viết ra những dòng thư ấy để chia sẻ, đồng thời muốn nhận lấy sự đồng cảm để không có cảm giác cô đơn trên con đường mình đã chọn.

Atsuya, Shota và Kouhei là những nhân vật thuộc dạng thức thứ ba, họ xuất hiện và mở ra những điều thú vị của tác phẩm. Họ đã lần lượt tư vấn cho các nhân vật trên danh nghĩa của ông Yuji Namiya. Họ luôn đem đến những lời khuyên thẳng thắn, đi vào trọng tâm như khi giải đáp thắc mắc của Shizuko, họ đã chủ động hướng cô từ bỏ việc tập luyện và dành thời gian cho người mình yêu một cách thẳng thừng: “Cô bị hâm à? Không, đúng là cô bị hâm rồi. Tôi phải bảo cô bao nhiêu lần là hãy quên Thế Vận Hội đi thì cô mới hiểu hả?” [3,tr.57]. Trong các nhân vật được bộ ba hồi đáp, Harumi là nhân vật duy nhất mà hai bên có mối quan hệ không chỉ ở trên trang thư, mà còn cả ở đời thực. Khi cả ba phát hiện ra người mình uy hiếp và cướp tài sản chính là “Chó nhỏ lạc lối” năm nào, mối quan hệ qua những dòng thư đã kết nối những con người ở thực tại, bộ ba quyết định tự thú với cảnh sát vì những hành động sai trái của mình. Ngoài vai của nhân vật thông thái, bộ ba còn thể hiện mình trong dạng thức nhân vật lựa chọn. Họ là những thanh niên đại diện cho nước Nhật hiện tại, cũng mang trong mình những khát khao, hoài bão nhưng lại phải đối diện với hiện thực bất công. Sự chênh vênh và lạc lõng của họ được thể hiện trong bức thư trắng mà Atsuya gửi cho tiệm tạp hóa. Màu trắng thể hiện sự trong sáng nhưng cũng đồng thời khá quánh nổi mông lung mà bộ ba đang trải qua.

- Mối quan hệ giữa tên riêng và biệt danh nhân vật

Trong *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya*, một trong những chi tiết xây dựng nên cá tính nhân vật chính là biệt danh ẩn sau cái tên thật khi các nhân vật gửi thư cho tiệm. Mỗi biệt hiệu đều liên quan đến những băn khoăn, trăn trở của các nhân vật, đồng thời khắc họa rõ đặc thù về tính cách, sở thích, niềm đam mê của mỗi người. Katsuro xuất thân trong một gia đình có cửa hiệu cá truyền thống, cái tên “Nhạc sĩ cửa hàng cá” của nhân vật là sự kết hợp giữa bốn phận và đam mê mà Katsuro trăn trở qua những lá thư gửi đến tiệm tạp hóa. Còn với nhân vật Kousuke, “Paul Lennon” là sự kết hợp giữa tên của Paul McCartney và họ của John Lennon – hai thành viên yêu thích của Kousuke trong nhóm The Beatles. Việc nhóm này tan rã đã ảnh hưởng lớn đến suy nghĩ của anh. Biệt hiệu “Chó nhỏ lạc lối” của Harumi xuất phát từ chú chó gỗ mà Kousuke đã khắc tặng cô khi họ còn ở trại trẻ Marumitsu, công ty sau này của cô được mang tên “Little Dog”. Thêm vào đó, tính từ “lạc lối” được đặt trong biệt hiệu của cô đã thể hiện những hoang mang của Harumi dẫn đến việc cô viết thư gửi cho tiệm tạp hóa. Không phải ngẫu nhiên mà tác giả để cho các nhân vật của mình thông qua những biệt hiệu ấy để kết nối với tiệm tạp hóa. Những băn khoăn, trăn trở và cả sự yếu đuối của những con người cần và tìm đến sự tư vấn được thể hiện phần nào qua biệt hiệu của họ. Thủ pháp này đã thể hiện rõ tính chất hóa trang, mặt nạ của biệt danh nhân vật trong một hình thức giao tiếp đặc biệt: giao tiếp qua thư. Tác phẩm chất chứa không

gian của những bức thư, đó liệu chẳng có phải là sự tương đồng với không gian ảo mà mạng Internet mang lại cho con người hiện nay. Đó là không gian mà con người ẩn diện, giao tiếp qua biệt danh để tìm đến những sự sẻ chia, những cảm xúc mới lạ. Higashino Keigo đã thể hiện tài năng của mình qua việc đặt nhân vật vào không gian ẩn diện như vậy. Ở đó, biệt danh mới chính là thứ đại diện cho từng cá thể, song cũng chính nhờ thế mà những cái tôi cá nhân của từng nhân vật được phát tiết tối đa và đủ dũng khí đi đến những đối thoại về những vấn đề thuộc bản chất con người.

- Môi quan hệ giữa nhân vật và tình huống

Để nắm rõ được đặc trưng tính cách nhân vật thì phải đặt nhân vật đó trong tình huống nhất định. Tình huống là trạng thái đời sống buộc nhân vật phải lựa chọn hành động, qua đó làm nổi bật lên bản chất của nhân vật mà trong hoàn cảnh bình thường không biểu hiện rõ ra. Nhân vật trong văn học hiện đại không chỉ mang một nét tính cách như các nhân vật trong văn học cổ đại. Mỗi nhân vật là sự tích tụ những mảng màu đan xen giữa sáng và tối. Thông qua tình huống truyện, cái tôi chìm ẩn của nhân vật được thể hiện rõ.

Yuji Namiya đứng trước tình huống nhận được một lá thư trắng, ông vẫn trả lời rành mạch và đưa ra quan điểm rõ ràng, điều đó đã thể hiện được tính cách ấm áp, thiện lương của ông. Yuji có thể được xem là nhân vật trung tâm của tác phẩm, bởi chính ông là người đã kết nối các nhân vật lại với nhau, kết nối giữa quá khứ và hiện thực tạo nên một bức tranh xã hội Nhật Bản. Tình huống khiến ông Yuji quay trở lại tiệm tạp hóa Namiya một lần cuối là bởi bài báo về vụ tự tử của Midori. Yuji đã lo lắng và trăn trở rằng, liệu những tư vấn của mình có đúng hay không. Lá thư từ tương lai mà con gái của Midori gửi cho ông chính là niềm hạnh phúc cuối cùng sau những ngày tháng ông dành cả tâm huyết để tư vấn. Qua đó, có thể khẳng định, con người ấy đã hao tổn bao nhiêu sức lực vào những lời tư vấn. Với Yuji, những lá thư tư vấn không đơn giản chỉ là việc hỏi đáp bình thường, mà nó ẩn chứa cả một cuộc đời.

Atsuya, Kouhei và Shota, khi đứng trước những hiện tượng kỳ lạ của tiệm tạp hóa, đã bộc lộ rõ con người mình. Trong khi Shota và Kouhei cảm thấy hạnh phúc khi được tư vấn cho người khác thì Atsuya lại mang sự hoài nghi và muốn tránh phiền phức. Tuy vậy, cả ba đều đã bị cuốn theo những câu chuyện của các nhân vật khác và trở thành người tư vấn. Họ lần đầu tiên cảm thấy mình có ích, cho dù đối tượng được họ tư vấn là những con người xa lạ đến từ quá khứ. Atsuya đã nhớ đến quá khứ bị mẹ ruồng bỏ của mình và phản đối kịch liệt việc Harumi muốn dẫn sâu hơn vào con đường tiếp viên, có thể thấy phẩm chất cao đẹp và ngay thẳng hiện hữu trong con người này. Chi tiết Atsuya gửi một lá thư hoàn toàn trống rỗng cho tiệm tạp hóa đã chứng tỏ sự trống rỗng trong hướng đi tương lai của họ và việc nhận được lá thư hỏi đáp của ông Namiya đã là động lực thôi thúc cho quyết định tự thú và làm lại cuộc đời của bộ ba: “Bản đồ là giấy trắng thì dĩ nhiên lúng túng rồi. Ai cũng sẽ thấy mất

phương hướng. Nhưng bạn hãy thử thay đổi cách nhìn. Vì còn là giấy trắng nên bạn có thể vẽ bất kỳ bản đồ nào. Tất cả là tùy ở bạn. Mọi thứ đều tự do, khả năng là vô tận. Điều này thật tuyệt. Tôi mong bạn hãy tin vào bản thân và cháy hết mình với cuộc đời” [3,tr.358]. Tình huống tác giả xây dựng cuối truyện đã thổi vào tâm hồn người đọc niềm hi vọng vào tương lai của ba nhân vật, dấu cho hiện thực phủ phàng.

3. KẾT LUẬN

Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya là cuốn tiểu thuyết có kết cấu đặc sắc, dẫn dắt và lôi cuốn người đọc bằng sự bất ngờ. Cái tinh tế của Higashino Keigo là đã lồng ghép những mẩu chuyện tưởng chừng không liên quan đến nhau tạo thành một chỉnh thể. Kết cấu tác phẩm đã thể hiện được những chức năng rất đa dạng như bộc lộ tốt chủ đề và tư tưởng của tác phẩm; triển khai, trình bày hấp dẫn cốt truyện; cấu trúc hợp lý hệ thống tính cách; tổ chức điểm nhìn trần thuật của tác giả, tạo ra tính toàn vẹn của tác phẩm như là một hiện tượng thẩm mỹ. Bên cạnh đó, tác phẩm còn là một thông điệp thẩm mỹ ấm áp, truyền cảm về tình cảm gia đình, về những khát vọng, sự vươn lên và tình người trong cuộc sống lắng đọng qua từng câu chữ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. M.M. Bakhtin (1989), “Thời gian và không gian trong tiểu thuyết” (Trần Tân dịch), Tài liệu lưu hành nội bộ của Phòng Lý luận văn học, Viện Văn học, Hà Nội.
- [2]. Lê Bá Hán, Trần Đình Sử & Nguyễn Khắc Phi (2000), *Từ điển thuật ngữ văn học*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
- [3]. Higashino Keigo (2016), *Điều kỳ diệu của tiệm tạp hóa Namiya* (Phương Nam dịch), Nxb Hội Nhà văn, Hà Nội.
- [4]. Iu.M.Lotman (2004). *Cấu trúc văn bản nghệ thuật* (Trần Ngọc Vương, Trịnh Bá Đình & Nguyễn Thu Thủy dịch), Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
- [5]. Bùi Việt Thắng (2011), *Truyện ngắn: Những vấn đề lý thuyết và thực tiễn thể loại*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
- [6]. Trần Đình Sử (chủ biên) (2014), *Lí luận văn học (tập 2) – Tác phẩm và thể loại văn học*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [7]. Trần Đình Sử (2017), *Dẫn luận thi pháp học văn học*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.

THE STRUCTURE OF NOVEL
***THE MIRACLE OF THE NAMIYA GENERAL STORE* by HIGASHINO KEIGO**

Nguyen Vu Thao Linh

Faculty of Literature and Linguistics, University of Sciences, Hue University

E-mail: linhnguyenvu0204@gmail.com

ABSTRACT

The miracle of the Namiya general store by Japanese writer – Higashino Keigo is the novel which has an unique stucture. The purpose of this research is to decode the art structure of this work and put it in the relationship with ideological content and aesthetic value. In order to accomplish that purpose, we aim to address the three following issues: the method of organizing plot, the method of organizing space – time and the method of organizing characters system.

Keywords: *The miracle of the Namiya grocery stor*, Higashino Keigo, structure

Nguyễn Vũ Thảo Linh sinh ngày 02/4/1997 tại Huế. Cô là sinh viên khóa K39 của khoa Ngữ văn, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế từ năm 2015.

